

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

РАЗПОРЕЖДАНЕ

гр. София, 12 ноември 2025 г.

С разпореждане на председателя на Върховния касационен съд (ВКС) от 14.04.2025 г. е образувано тълкувателно дело № 2/2025 г. на Общото събрание на Гражданската колегия (ОСГК) на ВКС, по предложение, направено на основание чл. 292 ГПК с определение № 4899 от 30.10.2024 г. по гр. д. № 3925/2023 г. от състав на Четвърто гражданско отделение на ВКС, по въпроса:

„Налице ли са предпоставките по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ за ангажиране на отговорността на държавата за обезщетяване на причинени вреди, когато прекратеното наказателно производство е било образувано срещу неизвестен извършител и ищецът не е имал процесуалното качество на обвиняем?“

С разпореждането от 14.04.2025 г. е определена комисия за изготвяне на проект за тълкувателно решение в състав: съдия Албена Бонева –член и съдия Даниела Стоянова докладчик.

В изпълнение на правомощията по чл. 7.1. от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС, след проучване на съдебната практика, комисията е констатирала, че действително по поставения по-горе правен въпрос е налице противоречиво произнасяне от състави на ВКС по приложението на чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ, изготвила е предложение до председателя на Върховния касационен съд, като е констатираща следното:

С решение № 50047 от 10.03.2023 год. на ВКС по гр. дело № 3092/2022 г., IV г. о., ГК, постановено по реда на чл. 290 ГПК, е прието, че само лице, което е привлечено в качеството си на обвиняем, може да претендира обезщетение за претърпени вреди от незаконна дейност на правозащитните органи по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ. Съображенията са, че едва от този момент след привличането на едно лице като обвиняем по отношение на него могат да се предприемат мерки за процесуална принуда, предвидени за обвиняемия в НПК, с които да му бъдат причинени вреди, които да бъдат поправени по реда на чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ. Излагат се и доводи, че в съдебната практика трайно се приема, че предвид аналогичните процесуални качества между обвиняем /чл.207/ и уличен /чл.409, чл.410/ по см. на НПК /отм., ДВ., бр. 86/28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г./, разпоредбата на чл.2, ал.1, т.3 ЗОДОВ е приложима по аналогия и по отношение на уличеното лице, в случаите, когато се провежда полицейско производство, но действащият НПК /ДВ., бр. 86/28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г./ изоставя фигурите на „заподозрян“ и „уличен“, като оставя само тази на обвиняемия. Затова, за да се приложи чл.2, ал.1, т. 3 ЗОДОВ следва срещу ищеца, привлечен като обвиняем, да е образувано наказателно производство, прекратено поради това, че деянието не е извършено от лицето или че деянието не съставлява престъпление.

Комисията посочва друго решение от състава на ВКС, отправил предложението за постановяване на тълкувателно решение – решение № 50009 от 08.02.2023 год. на ВКС по гр. дело № 932/2022 год., III г. о., ГК, където е прието, че се дължи обезщетение по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ и в онези случаи, в които и без да е повдигнато обвинение са извършени процесуални действия спрямо увреденото лице, които за него създават несъмнено усещането, че се явява единственият възможен извършител на престъпното деяние, предмет на разследване. Изложени са и съображения, че в този случай увреденият търпи вреди от

момента, в който е узнал за образуваното наказателно производство за конкретното престъпно деяние.

Комисията е установила и други постановени решения на ВКС в този смисъл, например : решение № 425 от 01.12.2015 г. по гр. д. № 3143/15 г. на IV ГО на ВКС; решение № 341/05.10.2012 г. по гр. дело № 1310/2011 г. на IV ГО на ВКС; решение № 353/06.11.2015 г. по гр. дело № 892/2015 г. на IV ГО на ВКС.; решение № 397/26.11.2015 г. по гр. дело № 6047/2013 г. на IV ГО на ВКС ;,решение № 341/05.10.2012 г. по гр. дело № 1310/2011 г. на IV ГО на ВКС; решение № 187/13.06.2012 г. по гр. дело № 1215/2011 г. на III ГО на ВКС ; решение № 1200 от 02.12.2008 г. по гр.д. № 351/2007 г. на III ГО на ВКС ; решение № 341/05.10.2012 г. по гр. дело № 1310/2011 г. на IV ГО на ВКС ; решение №397 от 26.11.2015г. по гр. д. № 6047/13 на IV ГО на ВКС ; решение № 187/13.06.2012 г. по гр. дело № 1215/2011 г. на III ГО. на ВКС ; решение № 353/06.11.2015 г. по гр. дело № 892/2015 г. на IV ГО. на ВКС ; решение № 341/05.10.2012 г. по гр. дело № 1310/2011 г. на IV ГО на ВКС ; решение 51/11.03.2021г. по гр.д. № 2340/20 г. на IV ГО на ВКС ; решение № 101 от 15.02.2024 г. по гр. д. № 4714/22 г. на IV ГО на ВКС и други.

Комисията е обобщила съображенията на съдебните състави, възприели посоченото разрешение на правния въпрос, които се свеждат до следното :

Исхожда се от разбирането, че за начало на наказателно производство по обвинение в извършване на престъпление по смисъла на разпоредбата на чл. 2 ал.1 т. 3 ЗОДОВ се взема всяко официално уведомление до определено лице от страна на компетентен орган относно твърдение, че лицето е извършило престъпление, или друг акт, от който такова твърдение се подразбира, щом по този начин значително се засяга положението на разследвания/заподозрения от предприетите срещу него действия. Излагат се и съображения, почерпени от решения на ЕСПЧ и даденото в тях тълкуване на понятието "наказателно производство" при приложение на чл. 6, ал. 1 ЕКПЧОС. В този смисъл се обосновава извод, че по изключение ищецът търпи вреди от наказателното преследване от момента, в който е узнал за започналото наказателно производство за конкретното деяние, което според предприетите процесуални действия единствено той би могъл да е извършил.

След съвещание и в изпълнение на задълженията си, произтичащи от чл.7.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения, Комисията, съобразявайки гореизложеното, счита направеното по чл.292 ГПК предложение за приемане на тълкувателно решение за допустимо, че е налице претендираното основание за осъществяване на тълкувателна дейност на ОСГК на ВКС и не е необходимо преформулиране на поставения въпрос.

По изложените съображения е отправено предложение до председателя на ВКС за насрочване на заседание по тълкувателното дело за изслушване на становища по чл. 8 от Правилата. Предвид относимостта на въпроса към дейността им следва да се изиска становище и от районните съдилища ,главния инспектор на Инспектората към ВСС, доц. д-р Христо Христов-преподавател по право на ЕС в Юридически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, доц. д-р Боряна Мусева, ръководител катедра „Международно право и международни отношения“ в Юридически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Предвид направеното предложение на комисията по тълкувателното дело и на основание т. 7.3, т. 8.1 и т. 8.2 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК, ОСГТК на ВКС, е необходимо тълкувателното дело да се насрочи, както и да се изпратят покани на лицата, посочени в чл. 129 ЗСВ, на апелативните, окръжните, Софийски градски съд и районните съдилища, на главния инспектор на Инспектората към ВСС, доц. д-р

Христо Христов-преподавател по право на ЕС в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, доц. д-р Боряна Мусева, ръководител катедра „Международно право и международни отношения“ в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, за депозиране на становища, като се определи в какъв срок те следва да бъдат представени.

С оглед на изложеното

РАЗПОРЕЖДАМ:

I. НАСРОЧВАМ тълкувателно дело № 2/2025 г. на ОСГК на ВКС на **14 май 2026 г. от 14.00 ч.** за открито заседание, за когато да бъдат уведомени всички лица по чл. 129 ЗСВ, на апелативните, окръжните, Софийски градски съд и районните съдилища, на главния инспектор на Инспектората към ВСС, доц. д-р Христо Христов-преподавател по право на ЕС в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, доц. д-р Боряна Мусева, ръководител катедра „Международно право и международни отношения“ в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, и съдиите от Гражданската колегия на Върховния касационен съд, както и за закрито заседание за обсъждане и приемане на доклада на комисията по делото.

II. Да бъдат изпратени покани, като се приложат копия от настоящото разпореждане, от разпореждането за образуване на тълкувателното дело и от определение № 4899 от 30.10.2024 г. по гр. д. № 3925/2023 г. на Четвърто гражданско отделение на ВКС, до главния прокурор, министъра на правосъдието, председателя на Висшия адвокатски съвет, омбудсмана на Република България, ръководителите на секциите по публичноправни науки и на секциите по гражданскоправни науки към Института за държавата и правото при Българската академия на науките, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, ръководителите на катедрите по гражданскоправни и публичноправни науки при Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки и публичен мениджмънт“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, ръководителя на Департамент „Право“ в Нов български университет, програмните координатори по публично право и по частно право към Центъра по юридически науки при Бургаския свободен университет, ръководителя на Катедра „Правни науки“ при Юридическия факултет на Варненския свободен университет, които могат да представят становища **в срок до 27.02.2026 г.** по посочения въпрос, предмет на тълкувателното дело.

III. Да бъде изпратена покана, като се приложат копия от настоящото разпореждане, от разпореждането за образуване на тълкувателното дело и от определение № 4899 от 30.10.2024 г. по гр. д. № 3925/2023 г. на Четвърто гражданско отделение на ВКС, до главния инспектор на Инспектората към ВСС, доц. д-р Христо Христов-преподавател по право на ЕС в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, доц. д-р Боряна

Мусева, ръководител катедра „Международно право и международни отношения“ в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, които могат да представят становище в **срок до 27.02.2026 г.**, по посочения въпрос, предмет на тълкувателното дело.

IV. Да бъдат изпратени покани, като се приложат копия от настоящото разпореждане, от разпореждането за образуване на тълкувателното дело и от определение № 4899 от 30.10.2024 г. по гр. д. № 3925/2023 г. на Четвърто гражданско отделение на ВКС, и до председателите на апелативните съдилища, окръжните съдилища, председателя на Софийския градски съд и председателите на районните съдилища, за изразяване на становище в **срок до 27.02.2026 г.**, по посочения въпрос, предмет на тълкувателното дело.

V. Настоящото разпореждане да се публикува на вътрешния и външния сайт на ВКС – секция „Тълкувателни дела“.

**ГАЛИНА ЗАХАРОВА -
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**